

vel és felmentésével kapcsolatos problémák megoldásával, az igazolatlan hiányzás és a munkaerővándorlás okainak kutatásával, az oktatási módszerek megválasztásával és közreműködnek a helyes üzemi légkör kialakításában.

3. A megfelelő üzemi légkör kialakításával kapcsolatban vizsgálják az emberi megnyilvánulásokat, vizsgálják a rossz üzemi légkör kialakulásának, a kedvetlenségnek az okait, a dolgozók egymásközi kapcsolatát stb.

Ugyancsak a munkapszichológiai osztály vizsgálja a dolgozók életkörülményeinek alakulását, a szabadidő felhasználását, az új munkásokat, öregeket, csökkent munkaképességűeket és rokkantakat támogatják stb., hogy csak a legfontosabbakat említsem.

A vállalati szervezet korszerűsítésének gondolata és igénye a vállalat igazgatójától kell, hogy kiinduljon. A vállalatok vezetőiben a korszerű vállalati szervezet kialakítása iránti igényt a vezetők továbbképzési tanfolyamain keltik fel, ahol a gazdasági mechanizmus reformjának irányelvein kívül a korszerű vezetési és szervezési gyakorlat elveit és módszereit oktatják. A továbbképzésnek nem célja, hogy a vezetőkből matematikusokat, pszichológusokat, szociológusokat, szervezőket stb. neveljenek, hanem egyrészt az igényfelkeltés, másrészt az, hogy tudjanak feladatokat adni az ilyen beosztású szakembereknek. Ettől eltekintve meg kell állapítani, hogy a múltban bizonyos munkakörök ellátásához szükséges szakemberek képzését elhanyagoltuk, illetve szakember képzésünk nem volt összhangban a vállalatok tényleges szükségleteivel.

IRODALMI SZEMLE

Nyárültetvényekben keletkezett fagyrepedésekről számol be *Dr. Vasic M.* Baranya, Bácska és Kelet-Szlavónia területén létesített euramerikai nyárültetvényekben, 1964. márciusában nagymérvű fagykárt, fagyrepedést állapítottak meg. A kár kizárólag az 1962/63. gazdasági évben 2 éves suhánggal telepített ültetvények egyedein lépett fel. Ugyanezen időben, a csemetekertekben megnevelt 1/1, 1/2 és 2/3 éves ki nem emelt ültetési anyagon ilyen jelenséget nem tapasztaltak. Úgyszintén az 1959., 1960., 1961-ben és 1962. tavaszán létesített nyárültetvényekben fagyrepedés egyáltalán nem, vagy csak jelentéktelen mértékben mutatható ki. Tíz helyen végzett vizsgálatból kitűnt, hogy a kritikus évben a károsítás 11,2—28,4% között fordult elő. Ami a fajtát illeti, mind az új olasz klónok, mind a már meghonosodott nemesnyárok (6Ny, koNy, kéNy) fagyrepedést szenvedtek. A károsodást talajtípus, tengerszint feletti magasság, terepforma, továbbá árasztó- és talajvíz előfordulása szerint nem lehetett elkülöníteni. A kárt mind a folyókmenti optimális öntéstalajokon, mind a kötött réti talajokon észlelték. A fagykár komoly aggodalmat váltott ki, annál is inkább, mivel ilyenfajta károsítást a korábbi években nem tapasztaltak. A szerző a jelenséget főleg a kritikus időszakban beállt nagy ingadozású, szélsőséges, alacsony hőmérséklettel kívánja megmagyarázni. A vizsgálatokból kitűnik, hogy az 1963/64. gazdasági év nyugalmi időszakának havi átlaghőmérséklete, maximuma, minimuma, a havi átlag hőmérsékletek összege, továbbá a fagyos- és jegesnapok száma alapján megszerkesztett görbék, jelentősen eltérnek az 1960/61., 1961/62., 1962/63. és 1964/65. év nyugalmi időszakáról — ugyanezen meteorológiai tényezők alapján — megszerkesztett görbéktől. A nagy eltérés különösen november, december és január hónapra érvényes. 1963. októbere valamivel hidegebb, a november havi átlaghőmérséklet viszont határozottan melegebb volt (8,3°C-kal), mint a többi évke azonos havi átlaghőmérséklete (a novemberi maximum még 31,3°C-ot jelzett). Így a vegetációs időszak jelentősen meghosszabbodott. A meleg november után, hirtelen lehűlés állt be. A december havi —3,9°C átlag és —23,2°C minimumhőmérséklet, továbbá a januári —7,7°C átlag és —23,0°C minimum jóval alacsonyabb volt a többi évke azonos időszakában mért hőmérsékletnél. A februári és márciusi átlaghőmérséklet már erősen megközelítette a többi évke átlagát.

Ezek szerint az 1963/64. évben keletkezett fagyrepedések valódi okát a nyugalmi

időszak hőmérsékletének specifikus alakulásában, a hőmérséklet nagy ingadozásában és kedvezőtlen eloszlásában kell keresni. A viszonylag meleg november hatására az egyedek fiziológiai aktivitásuk révén magas nedvtartalommal rendelkeztek. A hirtelen beálló nagy lehűlés következtében a fák a hideg ellen nem voltak felkészülve. A fagy hatására a fában fellépő feszültségkülönbségek következtében a fák törzsén hosszanti repedések keletkeztek.

A fagyrepedések jellegeinek megismerése céljából „Dravica” területén levő nyárültetvényben részletes vizsgálatot végeztek 180—180 db károsított, illetve egészséges egyeden. A mellmagassági átmérők alapján végzett vizsgálatokban a károsított törzsek átlagátmérője 6,2 cm, az egészségeseké 5,9 cm volt. Ezt a minimális különbséget nem lehet döntőnek elfogadni annál kevésbé, mivel egy másik kiterjedt vizsgálatban a vékonyabb törzseken több károsodást észleltek, mint a vastagabbakon. A fagyrepedés legtöbb esetben a törzs déli oldalán található. A legtöbb repedés az alsó, legvastagabb szakaszon mutatható ki, de egészen 8,3 m magasságig is megtalálható. Az utolsó éves hajtáson repedés nem fordul elő. A fagyrepedések száma egy törzsön legtöbb esetben 1—3 között mozog. Egy repedést az összes károsított törzsek 44%-án, két repedést 29%-án, három 18%-án és nyolc repedést mindössze egy törzsön találtak. Nyílásuk a közepén 0,7 cm, végükön 0,2 cm. Hosszuk 2—178 cm között váltakozik, átlaghosszuk 32,49 cm. A megvizsgált 354 fagyrepedés 25,8%-a 20—30 cm hosszú volt.

Az alacsony hőmérsékletre való érzékenységi vizsgálatot a „Velikopolje” fajtaösszehasonlító telepen levő 10 fajta klónon hajtották végre. Minden klónból 282 egyedet vizsgáltak meg. Legnagyobb érzékenységet az 'I—214' mutatta (172 db), majd az AD (126 db), CBD (73 db), 'I—488' (52 db), kéNy (28 db), koNy (10 db), óNy (5 db), zöld óNy (0 db).

A fagyrepedést szenvedett egyedeken 1964. év folyamán a következő jelenségeket észlelték: A repedés a magassági és vastagsági növekedést, a koronaalakulást nem befolyásolta. A repedés helyén és környékén barnás-szürke színváltozás mutatkozott, ez a repedés behegedése után is megmaradt. A 60 cm-nél rövidebb repedéseken 1964. VI. 18-ig, a 60 cm-nél hosszabbakon — amennyiben másodlagos biotikus és abiotikus tényezők ezt negatívan nem befolyásolták — VIII. 25-ig behegedési folyamat mutatkozott. Ezeket másodlagos károsítók hatására barnafolyás volt észlelhető.

A károsodás okát kizárólag az alacsony, szélsőséges hőmérsékletre vezették vissza.

(Sumarski list, 1967. 9—10. sz. — Ref.: dr. Simon M.)

Erdőrendezés fatermelési táblák nélkül? — címmel számol be dr. Scheifete arról az értekezletről, amelyet az erdőrendezők tavaly áprilisban Kyllburgban tartottak. Az értekezlet fő témája a termőhelyazonos állapot meghatározás volt. Erre vonatkozóan Magin professzor ismertette az általa kidolgozott eljárást, amelynek az a lényege, hogy az erdőrendezés alkalmával azonos termőhelyű állományokból növekedési sorokat állítanak fel és ezek fatermelési adatait, állapotát vonatkoztatják a rendezés alatt levő területek, hasonló állományaira. Megfelelő pontosságú adatokhoz csak kellő mértékű termőhelyfeltárás alapján lehet jutni. Enélkül növekedési sorok nem képezhetők. A faállományok állapotát a növekedési sorokon belül szűrőpróba felvételekkel határozzák meg. Az adatok feldolgozását elektronikus számítógépek végzik. A kiértékelés eredménye adja a fakészletet, a növedéket az egész területre és az állománytípusokra is. A fakészlet és növedékmeghatározás Magin módszerével nem teszi szükségessé a fatermelési táblák alkalmazását az erdőrendezésben.

E. Huber rámutatott arra, hogy Magin módszerének alkalmazása annak ellenére, hogy elméletileg jó, gyakorlatilag több akadályba ütközik. Alapvető probléma a termőhelyazonos növekedési sorok kiválasztása, mivel rendszerint nem fordulnak elő egy termőhelyi egységen belül a megkívánt korú és elegyű állományok. Másik hiányossága az, hogy az egész területre vonatkozó összegadatokat szolgáltatja. Nem teszi lehetővé az egyes állományok állapotának meghatározását. Napjainkban az egyes állományok állnak az érdeklődés középpontjában. Ezt tehát elhanyagolni nem lehet. *Kiváltképpen akkor nem, amikor Magin eljárása nem jelent munka- és költségmegtakarítást.*

Az értekezleten V. Laer beszámolt az elektronikus adatfeldolgozás helyzetéről. Egységes eljárást dolgoztak ki, amely egyszerű, áttekinthető és gazdaságos. Az elektronikus adatfeldolgozáson alapuló erdőrendezés 3 fő fejezetre tagozódik:

1. adatszolgáltatás, 2. az adatok táblázatos összeállítás, 3. az eredmények kiértékelése, magyarázata.

Elhatározták, hogy *dr. Schöpfel* vezetésével Freiburgban létrehozott munkacsoportnak a következő feladatokat adják:

- a) Az elektronikus adatfeldolgozás továbbfejlesztése.
- b) Javaslatok kidolgozása az erdőrendezés számára.
- c) Központi erdészeti programkönyvtár felállítása.

Dr. Petri ismertette az elegyes állományok térszabályozásával kapcsolatos kutatásokat. Megvilágította a bükk és luc elegyes állományok dinamikáját. Konkrét számsorokat adott az elegyítési formára és értékteljesítményre. A cél az, hogy az elegyítés ne empirikus, hanem tudományos alapon történjék.

Az értekezleten tárgyalt témák számunkra is rendkívül fontosak. Az első téma tárgyalásából kitűnik, hogy a fatermési táblákat az erdőrendezés olcsóbb eljárásokkal, minden igényt kielégítően *helyettesíteni jelenleg még nem tudja*. A második téma adatfeldolgozásunk korszerűsítésére hívja fel a figyelmet. Ma már a lyukkártyás feldolgozáson túl az *elektronikus adatfeldolgozás* képviseli a korszerű módszert. A harmadik téma az elegyítés szerteágazó problémája. Az elegyes állományok egyszerűsítése mind az erdőművelés, mind pedig az erdőrendezés számára előnyös. *Az elegyítés tudományos alapokon* való kidolgozása tehát elsőrendű feladat.

(Allgemeine Forstzeitschrift, 1967. 518—519. p. Ref.: *Dr. Solymos R.*)

A fajaj megválasztása fontos kérdése a célszerű fatermesztésnek. Az igények hosszútávú előrejelzésének nehézségei arra indítottak Németországban a múltban, hogy minél több és a termőhelynek legjobban megfelelő alkalmazzák. Időközben megmutatkozott, hogy ez értékesítési nehézségeket okoz. Felhasználási szempontból szűkésesnek látszik, hogy a fajajok körét a jobban értékesíthetőkre szűkítsük le. A jövőben három főcsoportba tartozó fajajok jöhetnek majd számításba elsősorban:

tömeget termelő fajajok, amelyek tulajdonságai meglehetősen egyenletesek, ugyanakkor rövid idő alatt nagy fatömeget, szárazanyagot termelnek, — ilyenek a fenyők közül főleg a luc-, jegenye-, simafenyő, lombosok közül a bükk és nyárok;

értékes anyagot termelő fajajok, amelyek nagymértékben ágtiszta, különösen kedvező belső tulajdonságú, méretes anyagot termelnek, — ilyenek főleg a szelvényárura alkalmas erdefenyő, vörösfenyő, valamint a késelésre alkalmas tölgy és kőris;

egyes egzóták, amelyek a származás megfelelő megválasztása és szakértő kezelés mellett nemcsak nagy tömeget, de rendkívül értékes anyagot is termelhetnek, — ilyenek a duglászfenyő, valamint egyes Chamaecyparis-félék és a Thuja plicata a legismertebbek közül.

A három csoportba nem sorolható fajajok termesztése csak különleges termőhelyi indokolttság esetében célszerű.

(Allg. Forstzeitung 1967. 12. sz. 258. o. — Ref.: *Jérome R.*)

Az egyszemélyes motorfűrész teljesítményének és üzemóra költségének alakulásáról írt tanulmányában Dipl. Ing. Frauenholz megállapítja, hogy 1966-ban közép- és magas hegységi viszonyok között lúcfenyő véghasználatban egyszemélyes motorfűrész alkalmazásával $0,45 \text{ m}^3$ volt 1 fő óráteljesítménye. Ez 10%-os emelkedést mutat az előző évihez viszonyítva. A további teljesítmény növekvés akadályait elsősorban munkaszervezési hiányosságokban látja a szerző. Nem fordítanak elég gondot az állomány minősége szerint a munkacsapat létszámára, munkacsapaton belül alkalmazott és különböző LE teljesítményű motorfűrészek számának megállapítására, a fűrészek helyes karbantartására, a dolgozók kiképzésére. Egy motorfűrész összes teljesítményűl 1000 üzemórát és 5 éves amortizációt számítva (1 l/ü. óra tüzelőanyag, 0,5 l/ü. óra kenőolaj, egy lánc/100 ü. óra felhasználásával) a könnyű és középteljesítményű kategóriában az üzemóra költség 23,46 Sch-t tett ki. Ha egy nagyobb lóerő számú motorfűrész évi 7,5 üzemórát üzemel, illetve 90 m^3 -t termel, a költségek már egyenlők a kézi termeléssel.

A szerző részletesen ismerteti a kísérleti termelések során szerzett tapasztalatait, amiket különböző létszámú munkacsapatoknál, a törzseknek egyenkénti, vagy széria feldolgozása során észlelt. Legtermelékenyebbek az egy fős munkaszervezetet találta. Munkacsapat maximális létszáma 4 fő lehet. Előnyös, ha már a kétszemélyes munkacsapatban van egy második (kisebb lóerő teljesítményű) motorfűrész, a 3 személyes munkacsapatba azonban ezt feltétlenül be kell építeni. Javasolja a motorfűrész kezelők váltását, illetve azoknak egyéb felkészítési munkákban való részvételét.

(Allgemeine Forstzeitung 1967. 17. sz. — Ref.: *Erdős L.*)